

MAHALALARDA AXBOROT TIZIM ROLI VA MAVJUD MUAMMOLAR

A.A.Karajanova

Muhammad Al-Xorazmiy nomidagi TATU Nukus filiali

D.B. Begjanova

D.O.Qutlimuratova

D.K.Sipatdinova

G.B.Bekmuratova

№1 sonli kasb-hunar maktabi o'qituvchilari

Annotatsiya: *Mazkur maqolada "Mahalla fuqarolar yig'inlari ish faoliyatini avtomatlashtirish axborot tizimlarini ishlab chiqish" loyihalash uni amaliyotga tadbiq etish masalalari ko'rilgan.*

Kalit soʻzlar: *Xizmat ko'rsatish, xizmat talablari va ma'lumotlarini qayd etish, xizmatlarni rejalashtirish, kuzatish va hisobot qilish, kommunikatsiya va ma'lumot berish, avariya va xavfsizlik xabarlarini yetkazish, mahalliy tadbirlarni e'lon qilish.*

Mahallalarda axborot tizimlarining roli juda muhimdir. Quyidagi bo'limlarda mahallalarda axborot tizimlarining roli va ko'p uchrashgan muammolari keltirilgan: Ma'lumotlarni saqlash va boshqarish: Mahallalarda axborot tizimlari, mahalladagi aholi, mulklar, sog'lik yozuvlari, ish joylari, savdo faoliyatlari kabi turli ma'lumotlarni saqlash va boshqarish uchun foydalaniladi. Bu tizimlar ma'lumotlarni tartiblangan tartibda saqlayadi va talab qilganda erishiladigan holga keltiradi. Ma'lumotlarni saqlash va boshqarish mahallarda axborot tizimlarining asosiy rolidir.

Mahallalarda ma'lumotlarni saqlash va boshqarish axborot tizimlarining foydalanish muhim yo'nalishidir. Ushbu tizimlar, mahalla rahbariyati va hokimiyati uchun yordamchi vositalar sifatida xizmat qiladi, ma'lumotlarni samarali boshqarish va erishuvni ta'minlayadi.

Xizmat ko'rsatish: Mahalladagi jamoat xizmatlari, shahar xizmatlari, sog'lik xizmatlari kabi bir qancha sohalarida axborot tizimlari foydalaniladi. Bu tizimlar xizmat talablari qayd etish, xizmatlarni rejalashtirish, kuzatish va hisobot qilish uchun ishlatiladi. Masalan, mahalladagi shahar hokimiyati, fuqarolarning talablari qabul qilish, ishlarini kuzatish va xizmat jarayonlarini boshqarish uchun axborot tizimidan foydalanishi mumkin.

Xizmat ko'rsatishning axborot tizimlarining mahallalarda o'ziga xos ahamiyati bor. Bu tizimlar, jamoat xizmatlarini, shahar xizmatlarini, sog'lik xizmatlarini boshqarish va takomillashtirish uchun qo'llaniladi. Ularning muhim vazifalari quyidagilardan iborat:

Xizmat talablari va ma'lumotlarini qayd etish: Mahalladagi axborot tizimlari, aholining xizmatlarga bo'lgan talablari, shikoyatlari va takliflari to'g'risida ma'lumotlarni to'plab qayd etadi. Bu ma'lumotlar, hokimiyat va tashkilotlar uchun kritik bo'lib, xizmatlarni tartibga solish va takomillashtirishga yordam beradi.

Xizmatlarni rejalashtirish: Axborot tizimlari, mahalladagi xizmatlarni rejalashtirish uchun foydalaniladi. Bu tizimlar, xizmatlarni optimallashtirish, ish tartibini belgilash, resurslarni boshqarish va ishchi tizimini tashkil qilishda yordam

beradi. Masalan, mahalladagi shahar hokimiyati, transport xizmatlarini rejalashtirish va marshrutlarni belgilash uchun axborot tizimidan foydalanishi mumkin.

Kuzatish va hisobot qilish: Axborot tizimlari, mahalladagi xizmat jarayonlarini kuzatish, takliflarni hisobot qilish va taqdim etish uchun ishlatiladi. Bu tizimlar, hokimiyatga, tashkilotlarga va aholiga muhim ma'lumotlarni berishda o'rinli rol o'ynayadi. Masalan, mahalladagi hokimiyat, yangi xizmatlarni kuzatish va yaxshilanish uchun axborot tizimidan foydalanishi mumkin.

Mahallalarda xizmat ko'rsatish uchun axborot tizimlari, hokimiyat, xizmat tashkilotlari va aholi o'rtasidagi aloqalarni kuchaytirish, samarali xizmatlar taklif qilish va xizmatlarni takomillashtirish imkonini beradi. Ushbu tizimlar, axborotni to'plab qayd etish, ma'lumotlarni boshqarish, ish tartibini belgilash va xizmatlarni kuzatish va hisobot qilishda yordam beradi.

Kommunikatsiya va ma'lumot berish: Mahallalarda axborot tizimlari, mahalla aholisiga muhim ma'lumotlarni yetkazib berish va mahalla kommunikatsiyasini osonlashtirish uchun ishlatiladi. Masalan, avariya holatlari, mahalla tadbirlari, mahalliy yangiliklar kabi ma'lumotlarni e'lon qilish uchun axborot tizimlari ishlatilishi mumkin. Mahalla aholisi bu tizimlar orqali yangi ma'lumotlarga ega bo'ladi va bir-biriga aloqalar o'rnatishi mumkin.

Kommunikatsiya va ma'lumot berish ham mahallalarda axborot tizimlarining juda muhim bir roli bor. Bu tizimlar, mahalla aholisiga muhim ma'lumotlarni yetkazib berish va mahalla kommunikatsiyasini osonlashtirish uchun ishlatiladi. Quyidagi misollar bu tizimlardan foydalanishni ko'rsatadi:

Avariya va xavfsizlik xabarlarini yetkazish: Mahallada avariya, yo'l xavfli holatlari yoki ko'pumliklar kabi xavfsizlikga oid muhim ma'lumotlar mavjud bo'lishi mumkin. Axborot tizimlari, aholiga shu xavfsizlik xabarlarini tez va aniq tarzda yetkazib berish imkonini beradi. Bu tizimlar, avariylarni bildirish, yo'l xavflaridan xabardor qilish va to'g'ridan-to'g'ri maslahatlar berish uchun foydalaniladi.

Mahalliy tadbirlarni e'lon qilish: Mahalla rahbariyati, ijtimoiy tadbirlar, to'lovlar, urushlar, bayramlar va boshqa mahalliy tadbirlar haqida aholiga ma'lumot yetkazish uchun axborot tizimlari ishlatiladi. Bu tizimlar orqali mahalla aholisi qiziqarli va foydali tadbirlardan habardor bo'ladi.

Mahalliy yangiliklar va e'lonlar: Mahalla xabarlarini, yangiliklar, ilovalar, ijtimoiy xizmatlar kabi ma'lumotlar aholiga axborot tizimlari orqali yetkaziladi. Bu tizimlar, yangiliklarni e'lon qilish, ma'lumotlarni tarqatish va aholining doimiy ravishda yangilanishlardan habardor bo'lishini ta'minlaydi.

Aloqalar o'rnatish: Mahalla aholisi orasida aloqalar o'rnatish va ko'ngillarini bir-biri bilan ulashish uchun axborot tizimlari ishlatiladi. Bu tizimlar, aholining fikrlarini, takliflarini, shikoyatlarni qabul qilish va o'rtasida muloqotni osonlashtirish imkonini beradi.

Mahallalarda axborot tizimlari kommunikatsiyani osonlashtiradi, aholining ma'lumotlarga tez va qulay erishishini ta'minlayadi va aloqalar o'rnatish imkonini beradi. Bu tizimlar, mahalla aholisining hamjihatlik va jamoatni birlashtirishga qaratilgan maqsadlarni amalga oshirishda juda muhim bir vazifani bajaradi.

Biroq, mahallalarda axborot tizimlariga ta'sir qilishi mumkin bo'lgan muammo ham mavjud:

Infrastruktura muammo: Mahallalarda vaqti-vaqti bilan cheklanadigan internet ulushi yoki texnikaviy infratuzilmalar muammo bo'lishi mumkin. Bu hol, axborot tizimlarining samarali ishlashini to'xtatabiladi yoki yangilanishlarni sekin bajarishga olib kelishi mumkin.

Mahallalarda internet ulushining yoki texnikaviy infratuzilma muammolarining bo'lishi axborot tizimlarining ishini ta'sir qilishi mumkin. Quyidagi muammolarni ko'rsatish mumkin:

Internet ulushi: Mahallalarda cheklanadigan yoki notsizlikka uchragan internet ulushi, axborot tizimlarning ishlashida muammo yaratishi mumkin. Bu muammo, ma'lumotlar yuklash va yuklab olish tezligini, aloqalar o'rnatish va ma'lumot almashish jarayonlarini cheklayishi bilan bog'liq bo'lishi mumkin. Bunday holatda, internet xizmat ko'rsatuvchilari bilan hamkorlik qilish va internet ulushini yaxshilash imkoniyatini qidirish muhimdir.

Texnikaviy infratuzilmalar: Mahallalarda tez-tez bo'lishi mumkin texnikaviy infratuzilmalar muammo bo'lishi mumkin. Misol uchun, tarmoq ustiga o'rnatilgan serverlarning yoki mahalliy kompyuterlar va texnikaviy vositalarning ishga tushirilishida muammo bo'lishi mumkin. Bunday muammolar, axborot tizimlarining yengil va samarali ishlashini ta'sir qilishi mumkin. Ushbu muammolarni bartaraf qilish uchun, texnikaviy xizmat ko'rsatuvchilari bilan aloqada bo'lish va texnikaviy vositalarni yaxshilash uchun zarur holatlar ustida ishlar ko'rsatish kerak.

Bu turlardagi infrastruktura muammolarini hal qilish, mahallalardagi axborot tizimlarini samarali ishlashini ta'minlayadi va ma'lumotlarni o'rgangan, ulashgan va boshqaruvchi maqsadlarga muvaffaqiyatli o'rnatish imkonini beradi. Mahalliy hokimiyat va kompaniyalar texnikaviy tuzilmalar va internet ulushini o'zgartirish va yangilash bo'yicha qadam qo'rishni rejalashtirishi va yatiroq resurslar ajratish lozim.

Xavfsizlik muammolari: Mahallalarda axborot tizimlarida xavfsizlik muammolari yuzaga kelishi mumkin. Ma'lumotlarning xavfsizligi va maxfiylik muhimdir va muvaffaqiyatli xavfsizlik chora-tadbirlarini olish kerak.

Ma'lumot oqimlari yoki ruxsat olmagan kirish muammolari kabi xavfsizlik muammolari yuzaga kelishi mumkin.

Mahallalarda axborot tizimlarida xavfsizlik muammolari yuzaga kelishi odatiy voqealar bo'lishi mumkin. Bu muammolar ma'lumotlarning xavfsizligi va maxfiylikni ta'minlashda katta ahamiyatga ega. Quyidagi xavfsizlik muammolari va ularni bartaraf qilish usullarini ko'rsatish mumkin:

ADABIYOTLAR RO‘YHATI:

1. "Information Systems Today: Managing in the Digital World" by Joseph Valacich, Christoph Schneider, and Richard T. Watson

2. Ushbu adabiyot axborot tizimlarining boshqarish va tashkil etish asosiy masalalarini to'liq ko'rsatadi va mahalla fuqarolar yig'inlari ishlarini avtomatlashtirishdagi o'rnini belgilaydi.

3. "Enterprise Architecture at Work: Modelling, Communication and Analysis" by Marc Lankhorst

4. Bu kitob asosan arxitekturani tuzish va axborot tizimlarini o'rganishga va loyihalarni tashkil etishga yo'l qo'yadi.